

Den sista dagen som drottning

Berättelse

En sal full av väntan

Den 6 juni 1654 var rikssalen på Uppsala slott fylld till bristningsgränsen. Dit hade Sveriges mäktigaste män sökt sig: rådsherrar, höga ämbetsmän och gamla krigare som hade tjänat kronan i decennier. Stämningen var spänd, för alla visste att de skulle bevittna något som knappt hade hänt förut i Europa. En drottning skulle frivilligt lämna ifrån sig sin makt.

På en upphöjd plats i salen satt Kristina på en stor tron av silver. Hon var bara tjugosju år, men hon hade burit titeln drottning sedan hon var sex. Över en vit klänning bar hon den röda kröningsmanteln, och på huvudet satt den tunga kronan. I händerna höll hon spiran och riksäpplet av guld. Utåt såg hon ut precis som en regent ska se ut. Ändå var hon på väg att lägga allt detta åt sidan.

Symbolerna lämnas ifrån sig

Ceremonin inleddes med att ett dokument lästes upp. I det förklarade Kristina att hon befriade sina undersåtar från den trohet de hade svurit henne. När de orden hade klingat ut reste sig drottningen från tronen, och själva avskedet började.

En efter en lämnade Kristina ifrån sig de föremål som visade hennes makt. Hon gav bort riksäpplet, spiran, riksnyckeln och svärdet. Var sak överlämnades till en av rikets höga män och lades på ett bord framför tronen. Det var en långsam och högtidlig handling, där varje föremål bar tyngden av allt en kunglig makt innebar.

Kronan som ingen rörde

Till sist återstod bara kronan på hennes huvud. Enligt planen skulle riksdrotsen Per Brahe, en av landets allra högsta ämbetsmän, lyfta av den. Men när ögonblicket kom rörde han sig inte. Han stod alldeles stilla. Kanske kände han att handlingen var för stor, kanske vägrade han på sätt och vis att vara den som tog kronan från sin drottning. En tystnad lade sig över salen medan alla väntade.

Då lyfte Kristina lugnt av kronan med sina egna händer. På så vis blev avskedet ännu starkare: hon avsattes inte och tvingades inte, utan hon valde själv, ända in i den sista detaljen. Två kammartjänare steg fram och tog bort den tunga manteln från hennes axlar. Kvar stod en ung kvinna i en enkel vit klänning, utan krona och utan mantel.

Talet och tårarna

Kristina steg ner från silvertronen och vände sig till de församlade. Hon höll ett tal där hon tackade Gud, som en gång hade gjort henne till drottning, och tackade alla som troget hade tjänat henne under åren. Hennes ord rörde de närvarande djupt. Bland de ärrade krigarna och de stränga rådsmännen, män som var vana vid hårda strider och kalla beslut, var det flera som inte kunde hålla

tillbaka tårarna. En samtida iakttagare lär ha sagt att hon i det ögonblicket stod inför dem vacker som en ängel.

Ett rike byter härskare

Samma dag övergick makten till Kristinas kusin, Karl Gustav. Senare under dagen kröntes han i Uppsala domkyrka till kung Karl X Gustav. Riket hade på några timmar bytt regent, men allt hade skett i ordnade och fredliga former, helt enligt Kristinas egen vilja.

Redan dagen därpå lämnade Kristina Uppsala. Kort därefter reste hon söderut och lämnade Sverige för gott. Hon övergick i hemlighet till katolicismen och bosatte sig till slut i Rom, där hon levde resten av sitt liv omgiven av konst, böcker och lärda människor. Men ögonblicket i rikssalen, då hon med egna händer lyfte av sin krona inför ett tigande rike, blev en av de starkaste bilderna i hela hennes liv. Det var bilden av en människa som vägrade låta någon annan bestämma vem hon skulle vara.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
till bristningsgränsen	så fullt att det knappt får plats fler
en rådsherre	en mäktig man som styrde landet tillsammans med andra
en ämbetsman	en person med en hög officiell tjänst
bevittna	se något med egna ögon
en regent	en person som styr ett land, kung eller drottning
en undersåte	en person som lyder under en kung eller drottning
svära trohet	lova att vara trogen och lojal
högtidlig	allvarlig och fin, med stor respekt
en riksdrots	en av rikets högsta ämbetsmän på 1600-talet
avsätta	tvinga någon att lämna sin post
en kammartjänare	en tjänare nära kungen eller drottningen
en samtida	en person som levde vid samma tid
en iakttagare	en person som ser på och lägger märke till något
övergå	här: byta till en annan religion

Läsförståelsefrågor

1. Varför var stämningen i rikssalen spänd den 6 juni 1654?
 1. Det var krig och fienden var nära Uppsala
 2. En drottning skulle frivilligt lämna ifrån sig sin makt
 3. Drottningen skulle gifta sig samma dag
2. Hur länge hade Kristina burit titeln drottning vid det här tillfället?
 1. Sedan hon var sex år
 2. I bara några månader
 3. Sedan hon fyllde arton år
3. Hur gick själva överlämnandet av symbolerna till?
 1. Allt kastades snabbt på golvet
 2. Föremålen lämnades ett efter ett och lades på ett bord
 3. Symbolerna delades ut till publiken som gåvor
4. Vad gjorde riksdrotsen Per Brahe när han skulle ta av kronan?
 1. Han lyfte snabbt av den
 2. Han stod alldeles stilla och rörde sig inte
 3. Han satte kronan på Karl Gustav i stället
5. Vad menar texten med att avskedet blev "ännu starkare" när Kristina själv tog av sig kronan?
 1. Att kronan var mycket tung
 2. Att hon valde sitt öde själv, ända in i sista detaljen
 3. Att hon ångrade sig i sista stund
6. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Kristina lämnade ifrån sig spiran och svärdet under ceremonin.
 2. Karl Gustav kröntes till kung samma dag.
 3. Kristina tvingades lämna tronen mot sin vilja.
 4. Kristina grät högljutt under hela talet.
7. Vad hände med makten i Sverige samma dag som Kristina abdikerade? (öppen fråga)
8. Varför kunde även hårda krigare och stränga rådsmän få tårar i ögonen? (inferens)
9. Texten säger att Per Brahe kanske "vägrade på sätt och vis att vara den som tog kronan från sin drottning". Vad kan ligga bakom att han inte rörde sig? (inferens)
10. I slutet kallas ögonblicket en bild av "en människa som vägrade låta någon annan bestämma vem hon skulle vara". Hur hänger den meningen ihop med det som händer i salen? (inferens)

11. Beskriv med egna ord, steg för steg, hur ceremonin gick till från att dokumentet lästes upp till att Kristina höll sitt tal. (öppen fråga)

Facit

1. En drottning skulle frivilligt lämna ifrån sig sin makt
1. Sedan hon var sex år
1. Föremålen lämnades ett efter ett och lades på ett bord
1. Han stod alldeles stilla och rörde sig inte
1. Att hon valde sitt öde själv, ända in i sista detaljen
1. ja b) ja c) nej (hon abdikerade frivilligt, av egen vilja) d) det står inte i texten
- Exempel på svar: Makten gick över till hennes kusin Karl Gustav, som senare samma dag kröntes i Uppsala domkyrka till kung Karl X Gustav. Riket bytte regent på fredligt vis.
- Exempel på svar: Ögonblicket var mycket känslösamt. En drottning som de länge hade tjänat gav frivilligt upp allt, och det rörde även män som var vana vid hårda strider.
- Exempel på svar: Han kan ha tyckt att handlingen var för stor och allvarlig, eller känt djup respekt och lojalitet mot Kristina, så att han inte ville vara den som tog kronan ifrån henne.
- Exempel på svar: Genom att själv lyfta av sin krona, lämna ifrån sig allt och hålla sitt eget tal visade Kristina att beslutet var hennes. Ingen tvingade henne; hon bestämde själv över sitt liv och sitt öde.
- Exempel på svar: Först lästes ett dokument upp där Kristina befriade sina undersåtar från deras trohet. Sedan reste hon sig och lämnade ifrån sig riksäpplet, spiran, nyckeln och svärdet, som lades på ett bord. Per Brahe skulle ta av kronan men stod still, så Kristina tog av den själv. Två tjänare tog bort manteln, hon steg ner från tronen och höll sedan sitt tal.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten är en litterär närbild av ett enda ögonblick och är tänkt att komplettera den biografiska texten, inte upprepa den. Den är skriven i preteritum (satt, reste sig, lyfte). Tema: makt, frihet och självbestämmande. Frågorna 8–10 kräver inferens och lämpar sig för par- eller helklassdiskussion. Knyt gärna an till hur samma personlighetsdrag – att gå sin egen väg – löper genom hela Kristinas liv, vilket binder ihop texten med biografien. Notera att Sverige på 1600-talet använde den julianska kalendern; därför anges ingen veckodag.

Diskussionsfrågor

- Kristina gav frivilligt upp makt, rikedom och sitt eget land. Vad skulle kunna få en människa att fatta ett så stort och ovanligt beslut?

- Per Brahe stod stilla och kunde inte ta av kronan. Har du varit med om en situation där en uppgift kändes för stor eller fel att utföra? Berätta.
- Texten beskriver ett ögonblick som många mindes länge. Varför tror du att vissa ögonblick fastnar i historien medan andra glöms bort?
- Var Kristina modig som följde sin egen övertygelse, eller svek hon ansvaret för sitt land? Diskutera olika sätt att se på saken.
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv ett ögonblick då en person (du själv eller någon annan) tog ett stort beslut om sitt liv. Berätta vad som hände och varför det var viktigt.

Källor och faktagranskning

- Drottning Kristina – Wikipedia (sv.wikipedia.org/wiki/Drottning_Kristina)
- Christina, Queen of Sweden – Wikipedia (en.wikipedia.org/wiki/Christina,_Queen_of_Sweden)
- Kristina, drottning – Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (skbl.se)
- Kristina – Svenskt Biografiskt Lexikon, Riksarkivet (sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/11773)
- Christina, Queen of Sweden – Encyclopaedia Britannica (britannica.com)

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Kristina föddes 8 december 1626 i Stockholm och dog 19 april 1689 i Rom. Dotter till Gustav II Adolf och Maria Eleonora. Blev drottning 1632 (vid faderns död), började regera själv 1644, kröntes 1650. Abdikerade 6 juni 1654, konverterade till katolicismen och bosatte sig i Rom. Begravd i Peterskyrkan i Vatikanen. Osäkerheter: källor anger födelsedatumet som 7 eller 8 december (kalenderskillnader); porträttets exakta tillkomstår varierar i källorna (omkring 1653).

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.